

מעשה רב

דולר, והוסיף: "באמת ראשעל הוא שם טוב, אבל מכיוון שמישהו אמר שאינו טוב, תוסיף לה גם שם 'רחל' בנוסף על ראשעל, ותיקרא "ראשעל רחל".

(כל זה הראו הזוג הנ"ל להרב יוסף-יצחק שי' ליפקין, שליח הרבי בכפר סבא, בסרט וידיאו המתעד את מעמד חלוקת הדולרים הנ"ל).

והעיר על זה הרב הורביץ: יש לשים לב, כי בדרך-כלל ידוע שכאשר מוסיפים שם, הרי השם החדש בא ראשון לפני השם המקורי³ (ראה גם באות א' דלעיל בעניין "אלטער פלוני אלמוני"), וכאן הורה הרבי לקרוא לה בשם המקורי מתחילה "ראשעל רחל", וזה כנראה בגלל שהוא שם טוב ואין צריך לשנותו או להוסיף עליו כלום, ולכן ההוספה כאן היא טפלה ומקומה לבסוף.

3) כנסק בשו"ע אבן-העזר ס"י קכט ס"ח.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרד

ערב שבת-קודש
פרשת יתרו
י"ט בשבט ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

הוספה ושינוי שמות

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

דברים שסופרו בכינוס השלוחים, מנהלי בתי-הב"ד בארה"ק, בניר-עציון, טבת ה'תשס"ו:

א) אביו של אחד החסידים הידועים בארה"ק נקרא בשם "פלוני אלמוני", והוא נסתלק מן העולם במלחמת העולם הראשונה, כאשר גוייס לצבא הטורקי, נעלם ועקבותיו לא נודעו ולא זכה להגיע לקבר ישראל, וזוגתו נשארה עגונה כל ימיה ר"ל.

ב) רבים מצאצאיו החיים עמנו נקראו "... על שמו". וכאשר כמה מהם נפטרו מן העולם בקיצור ימים ושנים ר"ל, פנה אחד מבני-דודיהם אל הרבי ושאל מה לעשות, והרבי הורה להוסיף לכולם שם "אלטער"², ויהיו נקראים מעתה "אלטער...".

(רשם הרה"ח ר' יעקב שי' הלוי הורביץ, משפיע דאניש ראשון-לציון)

ב) יש זוג מאנ"ש בצרפת, שהורי הבעל גרים בכפר-סבא, והזוג הצעיר בא לפעמים לארה"ק כדי לבקרם. בני-הזוג היו חשוכי ילדים ל"ע כמה וכמה שנים לאחר נישואיהם, והאישה פנתה למקובל אחד בארה"ק, והלה אמר לה שהדבר נובע מכך ששמה 'ראשעל' אינו טוב, ולכן עליה להחליף את שמה כסגולה להיפקד בזרעא חייה וקיימא. כאשר באה האישה וסיפרה לבעלה שכבר שינתה את שמה ל"רבקה", וביקשה שמעתה ואילך יקראו לה בשם זה, הזדעזע הבעל ואמר שאינו מסכים, מכיוון שאנו חסידים חב"ד, ואיננו עושים דבר כזה מבלי לשאול את הרבי.

הם נסעו לרבי ועברו ב'חלוקת הדולרים'. האישה סיפרה לרבי בקצרה את העניין, והרבי אמר: "ראשעל הוא שם טוב", ונתן לה דולר לברכה.

היא פנתה ללכת, והרבי קרא לה שוב, וחזר על דבריו: "ראשעל הוא שם טוב", ונתן לה עוד

1) באג"ק כרך יב עמ' תלד, 'שערי הלי ומנהגי יו"ד עמ' רצו, שאל מישהו את הרבי אם לקרוא לבנו ע"ש אביו גרשון-מנחם מענדל שנאבד במלחמה, והשיב: "הנה כמה גרשון-מנחם מענדל היו בעולם...". היינו שאין בזה חשש וכן בשערי הלכה ומנהגי ח"ה סימן קל"ח [מצילום כ"י"ק שנדפס ביכפר חב"ד]. במענה לשאלה האם לקרוא על-שם סבא שנפטר בגיל צעיר: "אין לחשוש לזה. שהרי זהו במצוות כיבוד אב, שהישווה כבודו לכבוד המקום". והרב גרונר שיחי מסר (התקשרות) גיליון ר"א) שאין אלו מענות מיוחדים, אלא פעמים רבות השיב הרבי שאין בכיו"ב כל חשש. וצ"ע לתווד זאת עם מש"כ ב"ים של שלמה גיטין פ"ד סי' לא ובבית-שמאל, ה"ל גיטין, שמות אנשים, אות י', שאין לקרות שם אחר מי שהיה "ר"ע מוליה" אלא בשינוי כלשהו, וכ"כ בשו"ת חתם סופר אה"ע ח"ב סי' כה ואגרות משה יו"ד ח"ב סי' קכב (הובאו גם בס' אוצר הברית פ"ו סי' ד.ח. מהדורת תשנ"ג עמ' שמ"ז). וכן מנהג העולם להקפיד בזה.

2) בס' אוצר-הברית פ"ו סי' טז (מהדורת תשנ"ג עמ' שנט) מביא סגולה למי שאין בניו מתקיימין ר"ל, שיעד שיגדל יקרא לו אלתר (או לנקבה אלטע), וכשיגדלו יקרא להם שם" [מש"כ כ"א הוראה היא לקרוא שם זה תמיד] מס' ברית-אבות סי' ח, אות כה, בשם סי' זוהר ח"י להרה"צ מקאמארנא פי בראשית דף ר"ג. "ובשם הרה"צ בעל אור-עינים, ח"א אות ש', ערך 'שמות בני ישראל', כתב שיש לזה שורש בליקוטי-תורה [כנראה, להאר"י] פרשת בראשית ויחי למך, עיי"ש שהיא סגולה נפלאה".

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ט בשבט ה'תשס"ו — כ"ו בשבט ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	י"ט בשבט	ה'ל תמידין ומוספין. פרק ט-י.	ה'ל שלוחין ושותפין. פרק ד.	מ"ע קסא. מל"ת קמ.
ב'	כ' בשבט	פרק ב-ד.	פרק ה.	מל"ת קלב.
ג'	כ"א בשבט	פרק ה-ז.	פרק ו.	מל"ת קכ.
ד'	כ"ב בשבט	פרק ח-י.	פרק ז.	מל"ת קלא.
ה'	כ"ג בשבט	פרק יא-יג.	פרק ח.	מל"ת קל. קכט.
ו'	כ"ד בשבט	פרק יד-טז.	פרק ט.	מ"ע צא.
ז'	כ"ה בשבט	פרק יז-יט.	פרק י.	מ"ע צ.
ח'	כ"ו בשבט	ה'ל עבודת יום הכפורים.. בפרקים אלו.	ה'ל עבדים.. בפרקים אלו.	מ"ע מט.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	צאת החמה והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	לפני 72 ד'							
א', י"ט בשבט	4.22	5.09	5.30	6.27	9.06	11.55	12.25	5.28.4	5.53
ב', כ' בשבט	4.21	5.08	5.29	6.26	9.06	11.55	12.25	5.29.3	5.54
ג', כ"א בשבט	4.20	5.07	5.28	6.25	9.05	11.55	12.25	5.30.1	5.54
ד', כ"ב בשבט	4.19	5.06	5.27	6.24	9.05	11.55	12.25	5.30.9	5.55
ה', כ"ג בשבט	4.18	5.05	5.26	6.23	9.04	11.55	12.25	5.31.8	5.56
ו', כ"ד בשבט	4.17	5.04	5.25	6.22	9.03	11.54	12.24	5.32.6	5.57
ז', כ"ה בשבט	4.16	5.03	5.24	6.21	9.03	11.54	12.24	5.33.4	5.58
ח', כ"ו בשבט	4.15	5.02	5.23	6.20	9.02	11.54	12.24	5.34.2	5.58

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
יתרו	4.51	6.05	5.06	6.07	4.56	6.05	5.10	6.08
משפטים	4.57	6.11	5.12	6.12	5.02	6.11	5.15	6.13

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק אייזלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת יתרו כ"ו בשבט
יום שישי כ"ו בשבט

שחרית: בקריאת-התורה קוראים את עשרת-הדיברות בטעם העליון². בשעת הקריאה עומד הקהל, ופניו אל ספר-התורה³.
הפטרה: "בשנת מות... זרע קודש מצבתה" (ישעיה ו').

יום שני,

כ"ב בשבט

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חיה-מושקא' ע"ה (תשמ"ח), בת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ואשת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁴.

[למנהג רבותינו נשיאינו, קוראים הלילה, אור ליום שישי, שניים מקרא ואחד תרגום] מפרשת השבוע, עד שני או שלישי. ומחר מתחילים שוב מתחילת הפרשה⁵.
לאחר חצות היום, בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום, קוראים גם את שתי ההפטרות, של פרשת השבוע ושל פרשת שקלים⁶. [למנהג רבותינו נשיאינו, קוראים היום רק את ההפטרה של פרשת השבוע, ואת ההפטרה של שקלים קוראים מחר בשחרית⁷].

שעומדים גם בשירת הים וביחזק' אין מקום לטעות. והחיד"א (בסי' לדוד-אמת סי' ז אות ה), כתב שעל-פי הארי"י ז"ל אין עומדין בקריאה זו. וראה בעניין זה שערי-אפרים שער ז סעיף לו ובפתחי-שערים ושערי-רחמים שם. המועדים-בהלכה עמ' שכו. שו"ת יחוה-דעת ח"א סי' כט ועוד.

הרבי הפנה את פניו לס"ת (ובשנים שהיה יושב בקרה"ת – נעמד) כמה תיבות לפני התחלת עשרת-הדיברות (ואולי כדי לצאת י"ח ההסתייגות האמורה – ראה ביחוה-דעת סוף הסימן הני"ל).

4) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חבי"ד.

5) ריגלים היו לקרוא לרבנית' ומסויא' וכך גם היתה ריגלה לחתום, גם כאשר היתה חותמת בשפות אחרות. הרבי כתב שלפעמים קראו לה גם 'מושקא' בש"י ימנית, אך מעולם לא שמע שיבטאו 'מוסקא' (יעבודת הקודש... להרח"ח ר' שלום-דובער שי' לזין עמ' קנה-קס, עיי"ש).

6) מתולדותיה – בסי' עשרת מלכותי (חיפה, תנשי"א) עמ' 249. וראה רמזים בשמה והוראות מזה בקונטרס 'בן יבדך' ישראל, ספר-השיחות היתשני"ב ח"ב עמ' 344, ועוד. צילום המצבה – ימי חביד' עמ' 125.

7) יהיום יום' די בת. 125.

8) יהיום יום' לי סיון. ספר המנהגים עמ' 25.

"מלמד שאמר הקב"ה

עשרת הדיברות בדיבור אחד"

עשרת הדיברות נאמרו תחילה "בדיבור אחד" ואחר-כך כפרטים, "כל דיבור ודיבור בפני עצמו" □ בוודאי צריכים להיות כל הפרטים, אבל ההתחלה והיסוד של כל הפרטים הוא ה"דיבור אחד" □ גם עניין הכי פשוט כ"לא תחמוד" צריך להיות חדר ב"אנכי הוי' אלוקיך" □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ישנו עניין בפרשת השבוע הדרוש ביאור – מהתחלקות דפרטים – מכל-מקום, שורש זה אשר למרות שקושיה זו הובאה ונתבארה בדרושי חסידות, הרי זו גם שאלה שמתעוררת בלימוד פשטות הכתובים, פשוטו של מקרא:

על הפסוק 'ויברר אלוקים את כל הדברים האלה' – מפרש רש"י: "מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדיברות בדיבור אחד, מה שאי-אפשר לאדם לומר כן, אם כן מה תלמוד לומר עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש על כל דיבור ודיבור בפני עצמו.

וכאן מתעוררת שאלה (שהובאה בדרושי חסידות², אבל זוהי שאלה) פשוטה: מהי התועלת באמירת עשרת הדיברות "בדיבור אחד" – הרי הכוונה דעשרת הדיברות היא כדי שיהיה עניין המעשה, ובשביל העשייה צריך פרטים דווקא?

ונקודת הביאור – שבזה מדגישים את הקשר של הפרטים עם שורשם, איך שהם כלולים "בדיבור אחד". כלומר: אף-על-פי שהשורש הוא "דיבור אחד", למעלה

ועל-דרך כמו שהוא בישראל – שהם בדוגמת התורה, כידוע³ ש"ישראל" ראשי-תיבות יש שישים ריבוא אותיות לתורה – שהטעם על העניין דאהבת-ישראל (כאשר נמצאים צמטא) הוא מפני ש"מי יודע גדולתן ומעלתן בשורשן ומקורן באלוקים חיים, בשגם שכולן מתאימות ואב אחד לכלולנה" [כמבואר בארוכה בתניא פרק ל"ב, וכדאיא גם בירושלמי⁴ שזהו בדוגמת ב' ידיים דגוף אחד], היינו, שמעמדם ומצבם בשורשן ("אב אחד") הוא טעם על האחדות שלהם בהיותם למטה במצב של התחלקות, מכיוון ש"שורש" זה ("אב אחד") הוא אמיתית המציאות שלהם.

וכמוכן גם מתורת המגיד הידועה⁵ בעניין "ישראל עלו במחשבה", ש"אף קודם שנבראו ישראל היה נחקק צורתם במחשבה... כי אצלו יתברך העבר והעתיד אחד", היינו, שגם כאשר

4) נדרים פ"ט ה"ד.
5) או"ת ב, סע"ג.
6) ב"ר פ"א, ד.

1) פרשתנו כ"א.
2) ראה סה"מ תרס"ה עמ' רלה.
3) מגלה-עמוקות אופן קפו.

הבן נמצא במחשבת האב (קודם שנולד), שאז לא שייך כל עניין ההתחלקות, ישנה שם מציאותו של הבן הנולד בכך פרטיו, שזהו העניין דעבר ועתיד אחד כו"ק¹³. וכן הוא גם לאחרי שנולד הבן בפועל, שגם אז חקוקה צורתו במחשבת האב (כמו שנתבאר בהתוועדות שלפני זה¹⁴), היינו, שגם כאשר ישנה מציאותו של הבן באופן של התחלקות דפרטים, הרי אמיתת מציאותו היא – כפי שהוא בשורשו, במחשבת האב. וכמו שהוא בנשמות ישראל – כן הוא גם בתורה (שהרי תורה וישראל קשורים זה בזה), שמציאותם האמיתית של כל הפרטים היא – כפי שהם בשורשם, "ריבור אחד". ומישראל ותורה נמשך כן גם בכללות סדר ההשתלשלות, כדלקמן.

ג. ובהקדים:

הזכר בהמאמר דיום ההילולא¹⁵ שאיתא בקבלה, והוא גם במקומות נדירים בחסידות, שיש צמצומים גם לפני צמצום הראשון.

ועניין זה מובן גם בפשטות:

בספר התניא מבאר אדמו"ר הזקן בנוגע לאור השמש, ש"פשוט שאור וזוהי זהו ישנו גם כן בגוף וחומר כדור השמש... שאם מתפשט ומאיר למרחוק כל כך, כל-שכן שיוכלו להאיר במקומו"¹⁶, ולא עוד, אלא ש"שם מאיר ומתפשט... זיוו ואור (ו) ביתר שאת מהתפשטותו והארתו בחלל העולם"¹⁷.

ומזה מובן גם בנמשל, בנוגע לעניין האור למעלה (שהרי "מבשרי אחזה אלוקה"¹⁸) – שעוד לפני שמתפשט ונמשך האור (גם כמו שנמשך קודם הצמצום, וכזה גופא בדרגה הכי עליונה), הרי הוא כלול תחילה בעצמות, בדוגמת אור הכלול בשמש.

והכוונה בזה (בתואר ד"שמש"¹³) – לעצמות ממש, ולא לעניין ה"מאור".

דהנה, "מאור" – הוא תואר, ועד שהוא תואר פרטי, למטה גם מהתואר ד"יכולת", כי: פירוש עניין "מאור" הוא – מה שביכולתו להאיר, מה שאין-כן כשאומרים "יכולת" סתם – הרי לא מפרשים מה הוא יכול, מכיוון ש"יכולת" זו קאי על הכל, ולא דווקא יכולת להאיר, ובלשון הידוע בדרושי חסידות¹⁴ – שביכולתו להאיר וביכולתו שלא להאיר בשוה.

ומכיוון שאפילו "יכולת" אינה עצמות (כדאיתא להדיא בכמה מקומות) – הרי בוודאי ובוודאי שכן הוא בנוגע ל"מאור", שאינו עצמות.

ועניין ה"שמש" בנמשל הוא – העצמות, שמציאותו מעצמותו שאין לו שום עילה וסיבה ח"ו, ושם כלול האור, ובהיותו שם – הרי הוא עצמות, כי שם, הנה הכל – ה"יכולת", ה"מאור" ו"האור" – הוא חד ממש.

והרי מובן בפשטות, שבכדי שיומשך דרגה הכי ראשונה שבאור מהאור הכלול בשמש (בעצמות) – הרי זה צמצום מביחי!

ועל-דרך זה בנוגע לאור שבבחינת המשכה גופא – שכדי שיומשך מדרגה הכי ראשונה שבו עד לבחינת אור שהיה ממלא מקום החלל, הרי זה על-ידי כמה וכמה צמצומים (כמו שנתבאר במאמר בארוכה).

ורק אחרי זה בא הצמצום בהאור שהיה ממלא החלל בכדי שיהיה מקום לעמידת העולמות – שהוא "צמצום הראשון" הידוע ומבואר ברוב המקומות בדא"ח.

ג. ובנוגע להשאלה מדוע לא מדובר אודות צמצומים אלו, ומתחילים מיד עם צמצום

כוונת המגן-אברהם

ואולי זו כוונת המגן-אברהם שם⁹, על לשון השולחן-ערוך "על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפירות", שכתב: "ועל פרי הגפן – ובמדרכי¹⁰ כתב לחתום 'על הארץ ועל המחיה ועל הפירות'. וכן כתב האגודה¹¹. וכן משמע ממה שכתוב סעיף י"ב¹² וסעיף י"א¹³".

והעיר עליו האליה-רבא¹⁴, שהרי המדרכי והאגודה סוברים שחותם תמיד בין "על הפירות", ומה הראיה שגם לדין שחותמים תמיד "ועל פרי הגפן", יש לומר כן כשמברכים על כולם יחד, עכ"ד. ואכן המעיין בתר"י, ברא"ש, במאירי ובשיטה-מקובצת שם יראה, שהדין זהה אצלם בכרכת היין לבד ובברכה על יין עם שאר המינים¹⁵.

אבל צריך עיון למה לא הביא המגן-אברהם ראיה מתוס' שם, שהביאו בתחילה את שתי האפשרויות לחתימת הברכה ביין, ואילו בסוף הדיבור, בשם הר"ח, מדובר במפורש במי שאכל דייסא, תאנים ויין, ופותח את הברכה בכלל, ואילו בחתימה נזכר רק "על הארץ ועל המחיה ועל הפירות", ומדבריהם יש לכאורה ראיה ברורה לדעתו.

ולגופו של עניין, אולי כוונת המגן-אברהם, כיוון שיש בעיה לחתום בשתיים, ומאידך יש אפשרות לחתום גם בגפן "ועל הפירות", לכן סבירא ליה שיש לנהוג כן לכולי-עלמא כשאכל את שניהם, לחתום רק "ועל הפירות" על שניהם (וכמו ששתק לשו"ע שהזכיר בענייננו רק "ועל המחיה" ולא "ועל הכלכלה", למרות שלדעתו בכלל יש לחתום גם ב"ועל הכלכלה"). וזה בדומה לדעת אדמוה"ז כאן, שמשמיט תיבת "ועל" (הפירות).

'גפן' בסגול

אגב, כיוון שנוסח הברכה שבהוראה זו לא נוקד (גם לא בסידורים החדשים) – יש לדעת ולהודיע, שכאשר תיבת "הגפן" אינה נמצאת בסיום הברכה ממש (כ"סוף פסוק" שאז הג' בקמץ), אלא כאמור כאן "ועל פרי הגפן והפירות", יש לנקד אות ג' שבה בפסוק ולא בקמץ, כמוכח.

9) ס"ק כ, ע"ש בפרימגדים באשל-אברהם.

10) ברכות רמז קג.

11) ברכות ס"י קסא.

12) שם מדובר כשאכל רק פירות, שיש לסיים "ועל הפירות" ובארץ-ישראל "על פירותיה", וצ"ע מה הראיה מזה לענייננו.

13) שם מובאות שתי האפשרויות לסיום ב"גפן" כניל, והמניא שם ס"ק טז מביא מהב"י בשם הרשב"א שעמא דבר לסיים "ועל פרי הגפן" וגם הוא כתב שכן המנהג.

14) אות כב.

15) מלבד ברשב"א שמתחיל במחיה ופירות ומסיים במחיה וגפן, ואולי יש שם איזו ט"ס.

7) ראה ד"ה מים רבים תשל"ח פ"ה (לקו"ש ח"כ

עמ' 279).

8) שיחת ש"פ בשלה, י"א שבט סכ"ד.

9) ד"ה באתי לגני דש"פ בשלה.

10) שעריה"א פ"ג.

11) תניא פל"ג.

12) איוב י"ט, כו. וראה אגה"ק רסט"ו.

13) ראה לקו"ש חכ"א עמ' 444. לקו"ב לתניא

"ועל פרי-הגפן והפירות"

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

ידועה הוראת רבנו הזקן: "ואם אכל פירות מז' המינים ומיני מזונות ושתה יין, יכלול הכול בכרכה אחת, ויאמר כך: 'על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה כו', וחיותם: 'ונודה לך על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפירות, ברוך אתה ה', על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן והפירות'". וכבר העירו על זה¹, שבכל הראשונים שמובא דין זה², חותמים "על הארץ ועל פרי הגפן ועל הפירות", וצריך חיפוש מה מקור טעם ההוראה.

אגב, יש לדעת שבראשונים הנ"ל נזכרה רק החתימה עצמה, ובסידור אדמוה"ז (כרוב הפוסקים) נפסק כהסמך "שצריך להזכיר זאת פעם נוספת גם ב'מעין התימה': 'ונודה לך על הארץ ועל...'", ושם נזכרו כל המינים בשלמות, מה-שאיין-כן בחתימה יש בעיה כדלהלן.

דהנה בתוס' הסבירו מדוע אין זו "חתימה בשתיים", כיוון "שהארץ היא המוציאה [את] המחיה והפירות", אבל כדי למעט בזה ככל האפשר³, פסק אדמו"ר הזקן להזכיר בחתימה גפן ופירות יחד, ללא "ועל", וזאת מאחר שיש דעות בראשונים⁴ שעל היין חותמין "ועל הפירות" (ולא "ועל פרי הגפן" כנהוג⁵).

אבל עדיין צריך עיון, דאם כן, הרי זה חיבור רק בין יין ופירות, אבל כשאכל רק מזונות ופירות, שאז הם סמוכים זה לזה ללא חיבור ביניהם, יברך (כלשון הראשונים הנ"ל) "על הארץ ועל המחיה ועל הפירות", ולא אישתמיט רבנו להודיענו שינוי זה. ואולי נרמז הדבר בכך שבהיום יום' לא נעתק שאכל מזונות כלל (אף שבפשטות הכוונה לכל האמור בסידור, ורק שנשמט מקוצר המצע ב'היום יום').

1) בלוח ברכת הנהנין (פי"א הי"א) ובסדר ברכת הנהנין (פי"א הי"ג), וכן נדפס בסידורי הבי"ד לפני ברכת ימעין שלוש, ולא הסתפקו רבותינו בזה, אלא נעתק גם בלוח 'היום יום' יח אדר א, וממנו בס' המנהגים עמ' 23 (שם נעתק רק יין ופירות, ונשמט מזונות). והלא דבר הוא.

2) בלוח' בהערות שבמהדורה החדשה של שו"ע אדמוה"ז (ח"א עמ' תרלח) אות מה. (ראה גם בסידור רבינו הזקן עם ציונים והערות עמ' שפד"ה).

3) יש להוסיף לרשימתו את תלמידי רבנו יונה שם, ובקשר לציון דין זה בטור בשם בה"ג – להעיר שבהגהות והערות: בטור השלם סי' רח העירו שבעה"ג שלפניו אינו, והביאו הצעה לגרוס רה"ג (רב האי גאון, המובא בכמה מהראשונים הני"ל) במקומו.

4) סי' קנא, הובא בטור שם. וכיפי המגי"א שם סי' טז.

5) ברכות מד, סד"ה על ע"פ הגמרא להלן (מט,א) ששאלה זאת אודות "על הארץ ועל המון" והשיבה "ארץ דמפקא מזוין". וכאן הארץ מחברת בין שלושה – מחיה, גפן ופירות. הובא במגי"א סי' יט.

6) ולהעיר שאדמוה"ז (ע"פ הבה"ג, הסמ"ג והבי"י – ראה שער-הכולל סי' לד) מחמר בנושא "חתימה בשתיים", ולכן השמיט תמיד בחתימת 'על המחיה' (וגם ב'מעין חתימה' שלה) את 'ועל הכלכלה' (ולא כהטור, הלבוי והמגי"א סי' טז).

7) רבנו יונה והרא"ש, הובא כאפשרות (ולא כדעה!) ראשונה בשו"ע שם סי"א ונסמן בעטרת זקנים בשו"ע השלם.

8) תוס', רמב"ם וסמ"ע, הובא כאפשרות שניה בשו"ע שם ונסמן בבאר הגולה בשו"ע השלם, וכן פסק אדמוה"ז בלוח, ביסודי שם ונבטח סידורו.

הראשון – הרי זה מפני ש"כבוד אלוקים הסתר דבר"¹⁵, ואמרו חז"ל¹⁶ "במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור", ולא עוד, אלא שאפילו בנוגע לדרגות תחתונות יותר איתא הלשון "שאיין אנו רשאים לדבר", ומכל-

המצאו" – הוא העצמות. ובפרט שעניין זה נוגע גם לעבודתם של ישראל (שהם מגלים זאת בעולם, כדלקמן) – שיהודי צריך לדעת את התוקף שלו שהוא חד ממש עם העצמות [וכידוע¹⁹ פתגם בעל

על יהודי לדעת שהוא חד ממש עם העצמות כדי שלא יבוא ה'קלוגניקער" וירצה לנתקו ממציותו האמיתית, כשיטעהו ששייך רק לדרגות שלמטה מזה

שכן בדרגות אלו. והילולא שצרכים לדעת גם מעלות עצמן], וזאת – כדי שלא יבוא ה'קלוגניקער", מלך זקן וכסיל²⁰, וירצה "אפרייטן אים" [=לנתקו] ממציותו האמיתית על-ידי זה שיטעהו ששייך רק לדרגות שלמטה מזה כו', אלא עליו לדעת שהוא חד ממש עם העצמות, שהרי "ישראל (אורייתא) וקוב"ה [לא פרטי הדרגות ד"קדוש" (ז"א) ו"ברוך" (מלכות)²¹, כי אם עצמותו יתברך, "אליו ולא למידותיו", כפירוש אדמו"ר הזקן²² דקאי על עצמותו יתברך] כולל חד", כמבואר בדרושי חסידות בעשרות מקומות – הרבה יותר מהמקומות שבהם הוזכר אודות הצמצומים שלפני צמצום הראשון!

ועל-דרך לשון הרמב"ם בהתחלת ספרו: "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", ד"אמיתת הכל".

19) סה"מ תרפ"ח עמ' קצט. לקו"ד ח"ד תקפ"א. א. וראה "היום יום" – כ"ו חשוון. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ר"ע נא.
20) קהלת ד, יג. ובפרש"י קה"ר פ"ד, יג. זח"א קעט, סע"א. מדרש תהילים ט, ב.
21) ספהמ"צ להצ"צ שורש מצוות התפילה ספ"י. סה"מ תש"ח עמ' 274. וראה לקו"ת שה"ש מב, ואילך. ובכ"מ.
22) "היום יום" – י"א תשרי. סה"מ תש"ו עמ' 100 (הב'). אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ר"ע שעה"ה א פ"ד.
14) המשך תרס"ו עמ' קפא. סה"מ פר"ת ר"ע ה.
המשך ר"ה תרצ"ה פ"ח. פל"ד (סה"מ קונטרסים ח"ב שר, ב. שמו, א).
15) משלי כה, ב.
16) חגיגה יג, רע"א.
17) ראה תקו"ז ת"ו בסופו. מק"מ בהקדמתו לזוהר. כס"מ לתקו"ז שם. לקו"ש ח"ג עמ' 873 הע' 7. וש"נ.
18) ס"כ.

האמצעי בשער היחוד²¹).

דהנה, כמו שבנוגע להתבוננות בעניין התהוות העולמות והנבראים, אין מספיק ההתבוננות בעניין ההפלאה דהתהוות יש מאין בכלל, אלא צריך לידע גם פרטי העולמות והנבראים שנתהוו, וכזה גופא – לא רק "גדלו מעשיך"²⁴ אלא גם "רבו מעשיך"²⁵.

[ומטעם זה האריך הרמב"ם כל-כך בכל פרטי עניינים אלו, מכיוון שהציווי "לידע כו" כולל גם כל פרטי עניינים הנ"ל²⁶, ומה גם שעל-ידי זה דווקא באים לאהבת ה' ויראת כו'.]

כמו כן הוא גם בנוגע לעניין האור (שעל-ידו היתה ההתהוות, כנ"ל) – שצריך לידע כל המדרגות שבו, לא רק עניין האור שכלול בעצמות, אלא גם כל פרטי הדרגות שבאור הנמשך (והצמצומים שבין אור לשני) הן לפני הצמצום והן לאחר הצמצום.

כוונת הדברים היא, איפוא, שביחד עם ידיעת הפרטים דרושה הידיעה וההדרגה שאמיתת מציאותם (גם לאחר שישנה מציאות בפועל, ובאופן של התחלקות לפרטים) היא – העצמות, הן בנוגע לאור – כאמור לעיל שבהיותו כלול בממש מציאותו היא ביתר שאת, והן בנוגע לעולמות – כהדרגת הרמב"ם ה"היסוד" ("יסוד היסודות") של כל פרטים אלו הוא "אמיתת המצאו", עצמות. וזהו כל עניין העבודה – להמשיך ולגלות במציאות הפרטים, היסוד והשושן שלהם.

ד. והנה, מכיוון שעבודה זו נעשית על-ידי ישראל ותורה (שבשבילים נברא העולם²⁷, היינו, שהם המשלימים את הכוונה הנ"ל בבריאת העולם) – לכן, מתחיל עניין זה מישראל

ותורה.

וזהו מה ש"אמר הקב"ה עשרת הדיברות בדיבור אחד... (ואחר-כך) חזר ופירש על כל דיבור ודיבור בפני עצמו" – שבוודאי צריכים להיות כל הפרטים, אלא שהתחלה והיסוד רכל הפרטים (גם כפי שבאים באופן של התחלקות פרטים) הוא – "דיבור אחד".

[ועל-דרך פתגם בעל ההילולא שכל עשרת הדיברות כלולים בדיבור הראשון, ודיבור ראשון כלול בתיבה הראשונה – "אנכי", ותיבת "אנכי" כלולה בראש התיבה – אות אל"ף].

ועל-פי המבואר לעיל, מובן, שהפירוש ד"דיבור" אחד" כאן – כמו "חיד", כלומר, אין הכוונה ל"אחד" השולל עניין שני ("אחד ואין שני לו"), אלא כמו "חיד" – שמיוחד **בעצם**, ומה שכתוב "דיבור אחד" – הרי זה כדי להדגיש שכולל את הפרטים. אבל לאידך, התכללות הפרטים בו היא באופן שאין שייך עניין של התחלקות – "יחיד".

ועל-פי זה מובן גם הטעם לכך שהתחלת עשרת הדיברות הוא בעניין הכי נעלה – "אנכי הוי' אלוקיך", וסיומם – בדברים הכי פשוטים, עד ל"לא תחמוד גו'", להורות שגם קיום העניינים הכי פשוטים צריך להיות חדור ב"דיבור הראשון" – "אנכי הוי' אלוקיך"²⁸.

[וכפי שראו במוחש בדורנו זה – כיצד היתה ההנהגה בעניינים המחוייבים על-פי שכל אנושי ("לא תרצח" וכיוצא בזה) כאשר נפרדו מהיסוד ד"אנכי הוי' אלוקיך"!]...

ומפורש הדבר בתורה – "רק²⁹ אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי!" והגע עצמך: מדובר אודות גוי צדיק, שלא יהיו להתקרב ל"אשת איש" מפני הציווי ד"לא

27) פרש"י ר"פ בראשית – מב"ר פ"א, ד. ויק"ר פ"י, ד. ובכ"מ.
28) ראה לקו"ש ח"ג פרשתנו (עמ' 889 ואילך). ועוד.
29) וירא כ"א.

קמה.
23) בתחילתו (פ"ד ואילך).
24) תהילים צ"ב.
25) שם קד, כד.
26) נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ו ע' 114.

הכללים נאמרו דווקא לנשים, כי אצלן האמונה בה' ויראת ה' היא בגלוי יותר, והרי האמונה והיראה הן כללות התורה והמצוות.

זו גם הסיבה הפנימית לכך שנשים פטורות ממצוות-עשה שהזמן גרמא, כי הן שייכות יותר לכלל, לעצם הדבר, ופחות למצוות שהוגבלו לזמן פרטי מסויים.

זה גם הביאור הפנימי לכך שעצם קביעת יהדותו של הוולד תלויה באם, בעוד הפרטים, כגון אם הוא כהן, לוי או ישראל, תלויים באב.

(ליקוטי-שיחות, כרך לא, עמוד 97)

אלה הדברים אשר תדבר אל בני-ישראל (יטו)

אלה הדברים: לא פחות ולא יותר (דש"י)

כיצד אפשר בכלל להעלות על הדעת אפשרות שמשה רבינו ישיט או יוסיף דבר-מה על דבר ה', עד שיש צורך לצוותו "לא פחות ולא יותר"?

אלא משה נצטווה לדבר אל הנשים בלשון רכה, ואל הגברים – "דברים הקשים כגידים" (דש"י פסוק ג). לכן אפשר היה לחשוב שכאשר דיבר אל הנשים, ראה לעצמו רשות להשמיט מעט, כדי שיהיו הדברים "רכים" ויתקבלו עליהן; ולעומת זה, כשידבר אל הגברים, אפשר שהוסיף דבר-מה על דברי ה', כדי להדגיש את חומרתם. לכן נאמר "לא פחות ולא יותר"; לא פחות – לנשים, ולא יותר – לגברים.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

וגם בך יאמינו לעולם (יטז)

בסוף ימיו של הרב המגיד ממעזריטש כבר התגבשה קבוצה של אברכים שהיו מקושרים לרבנו הזקן, והיה נוהג להתוועד עמם מזמן לזמן. באחת ההתוועדויות, שהתקיימה לפני חג השבועות, הקשה רבנו הזקן: מדוע אמר הקב"ה למשה, "וגם בך יאמינו לעולם" – וכי בכך ביקש, כביכול, לתת שוחד למשה?!

ותירץ על-פי פירוש רבי אברהם בן-עזרא: ישראל פקקו בנבואתו של משה. הם לא האמינו כי אפשר שהקב"ה ידבר אל אדם וזה יישאר חי. לכן אמר ה' למשה "וגם בך יאמינו", היינו, שיאמינו כי אתה נביא.

מקשה על כך הרמב"ן: "לא ייתכן שזרע אברהם יטילו ספק בנבואה, כי האמינו בה' מאבותם". לכן מפרש הרמב"ן את הכתוב בצורה שונה.

והמשיך אדמו"ר הזקן: כוונת הכתוב היא, שבני-ישראל אמנם האמינו בעצם עניין הנבואה, אלא שהטילו ספק אם משה הוא הנביא. על זה הבטיחו הקב"ה שבני-ישראל יאמינו שהוא הוא נביא ה'.

וסיים רבנו הזקן: כולם יודעים על הרב המגיד, אלא שמסופקים הם אם הוא – הוא ("אויב עד איז דער")... עלינו לדעת אפוא כי הרבי שלנו (הרב המגיד) הוא הוא הרבי. באותו חג השבועות, אכן הרגישו האברכים ברב המגיד את ה"אנכי עומד בין ה' וביניכם"...

(ספר-השיחות תשי"ד)

פרשת יתרו

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה (יחא)

הפרשה נפתחת בשבחו של יתרו, ומובן מדוע היא מציינת את היותו "חתן משה". אבל איזה שבח יש בכך שהיה "כהן מדיין", כהן לעבודה-זרה?
אלא דווקא בשילוב שני התארים הללו כאחד נרמז יתרון האור מן החושך כיתרון החכמה מן הסכלות, אשר היה הכנה מתאימה למתן-תורה, שבו היה גילוי אלוקות בבחינת "ישת חושך סתר":

"כהן מדיין", הקליפה שהיא תכלית הישות וממנה נובעים המדון והמריבה, מתהפכת לתכלית העילוי עד לבחינת "חותן משה". וכן, לאידך גיסא, יתרו פעל במשה ירידה ("חות דרגה") שהורות לה יכול היה משה, למרות רוממותו, לשמש ממוצע בין הקב"ה לעם ישראל ובין ישראל לתורה – ולהיות מקבל התורה.

(מאמר ד"ה וישמע ויתרו תשמ"ה)

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים (יחיא)

אלוקים – רמז למדת הדין והצמצום.
"כל האלוקים" – רמז לריבוי ההעלמות וההסתרים של שם אלוקים.
"גדול הוי" – שם הוי' גדול מכל בחינות אלו, ומושל בכולם.
בהתגלות בחינת שם הוי' מתבטל ההעלם וההסתר של שם אלוקים. ככתוב (ישעיהו מ) "ונגלה כבוד הוי' (ועל-ידי זה) וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר", היינו על-ידי גילוי שם הוי' יתבטלו כל ההעלמות, עד שגם הבשר הגשמי ואפילו אומות העולם – יראו אלוקות.
זהו שאמר יתרו "עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלוקים". לאחר ששמע על ניסי יציאת מצרים הגיע להכרה זו; כי על-ידי האותות והמופתים שביציאת מצרים נתגלה לו ששם הוי' מושל ושולט על ההעלמות וההסתרים שמקורם בשם אלוקים.

(סידור עם דא"ח, דף רעא עמ' ג)

ואתה תחזה (יחכא)

על-דרך הרמז יש לומר:
דברי יתרו "ואתה תחזה" (ולא "ואתה תראה" וכיוצא בו) רומזים לנאמר "לכו חזו מפעלות ה'" (תהילים מו). שהרי דיני ישראל היו שבעה ריבוא ושמונת אלפים ושש-מאות (סנהדרין יח), וזהו "חזו" – ראשי תיבות: ז' רבוא, ח' אלפים, ו' מאות.

(תורת לוי-יצחק)

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (יטג)

ואמרו במכילתא: "בית יעקב אלו הנשים... אומר ראשי דברים לנשים; ותגיד לבני ישראל – ותדקק עמהם".
"ראשי דברים" הם כללי התורה, שמהם מסתעפים הפרטים, שנאמרו רק לאנשים, ואילו

תנאף" (שאינו אלא באשת איש³⁰), ואף-על-פי-כן, "והרגוני על דבר אשתי", כדי... שלא תהיה "אשת איש"!).
וכאמור, שעניין זה מודגש גם במציאותם של ישראל – הקשורה עם התורה (כנ"ל), שגם על-פי ביאור אאמור³⁵ אודות הגימטריא ד"אילן", "אילן" דייקא, ולא "אילנות", ואף-על-פי-כן, "פוק חזי מאי עמא דבר"³⁶, שרגיל לומר "ראש-השנה לאילנות", לשון רבים.
ומזה מובן, שישנם ב' העניינים גם יחד:

בדורנו זה ראו במוחש כיצד היתה ההנהגה בעניינים המחוייבים על-פי שכל אנושי, "לא תרצה" וכיוצא בזה, כאשר נפרדו מהיסוד ד"אנכי הוי' אלוךך"!

בהיותם באופן של התחלקות לפרטים, מציאותם האמיתית היא – כפי שהם בשורשם, "אב אחד לכולנה".

ולכן, על-ידי עבודתם של ישראל בתורה ומצוותיה – פועלים כן גם במציאות העולם, שב"כל הנמצאים בשמים ובארץ ומה שביניהם" יורגש היסוד והשורש – "אמיתת המצאו", שזהו העניין ד"אנכי", וכפי שמסיים הרמב"ם³¹: "יודיעת דבר זה (ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו") מצוות עשה, שנאמר אנכי הוי' אלוךך". ובלשון הזוהר³²: פקודא דא קדמאה דכל פקודין... למנדע ליה לקב"ה... דאיהו ריבון עלמא וברא עלמין כולהו שמיא וארעא וכל חיליהון כו"³⁶.

ו. ויש לקשר כל זה עם העניין דחמשה-עשר בשבט (שהרי בשבת זו נפעל העניין ד"ויכולו" בנוגע לכל ימי השבוע, כולל חמשה-עשר בשבט) – "ראש-השנה לאילן"³³:
הזכר לעיל³⁴ שלשון המשנה הוא "ראש השנה לאילן", לשון יחיד דווקא [ומודגש יותר

30) פרש"י פרשתנו כ"ג.

31) הל' יסודות פ"א ה"ה.

32) ח"ב כהא – ברע"מ.

33) ר"ה בתחילתה.

34) שיחת ט"ו בשבט בתחילתה.

35) ליקוטי לוי"צ אגרות עמ' תיג.

36) ברכות מה, רע"א. ושי"נ.

37) ישעיהו ס, כא. וראה סנהדרין רפ"א.

38) חולין צב, א.

39) ר"פ נצבים (כט, טז).

40) שכ"ג פ"י (ערכי הכינויים ערך יסוד). וראה

אוה"ת שמות (כרך ז) עמ' בתקלב.

מציאות אחת, ולכן, גם לאחרי שבאים באופן של התחלקות לפרטים – הרי הם מציאות אחת, אילן אחד. ועניין זה מודגש ביותר כאשר כמה וכמה מישראל מתאספים יחדיו בהתוועדות, מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל – שאז רואים את עניין הריבוי מחד גיסא, כמה וכמה מישראל, ממקומות שונים ורחוקים זה מזה, אפילו "מעבר לים" ("אילנות" לשון רבים), ולאידך גיסא – מתאספים כולם יחדיו למטרה ותכלית אחת, שבוה מודגש שמציאותם האמיתית היא – אילן אחד.

וזהו גם נתינת כוח לעבודתם ופעולתם של ישראל בעולם – לגלות בכל פרטי הבריאה שמציאותם האמיתית היא כפי שהם בשורשם, "אמיתת המצאו".

וכאשר מגלים זאת – משלימים את כוונת הבריאה, ועל-ידי זה זוכים לגילויים דלעתיד-

(קטעים מהתוועדות שבת קודש פרשת יתרו תשמ"ה. יתורת-מנחם – התוועדות: תשמ"ה, כרך ב, עמ' 1226-1220 – בלתי מוגה)

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

ובכל אופן, עיקר העיקרים הוא שירבה גבולם בתלמידים, וזה גופא יהיה כלי להמשכת הצלחה רבה גם בנוגע למצבו הכספי של המוסד, ותקוותי חזקה שיבשר טובות גם בה.

באותה תקופה הערים ראש ועד מסויים קשיים על המוסד, ולזה ממשיך הרבי ומתייחס בצורה נחרצת, חדורת ביטחון בה:

וכאשר יצווה ה' יתברך את הברכה וההצלחה מה יעשה להם בן-אדם ואפילו אם הוא יושב-ראש של איזה ועד:

"ידבר ועם ברייטקייט"

כעשרים שנה לאחר מכן התקיימה ועידה בענייני חינוך בעירו, והוא שאל את הרבי כיצד להתייחס לוועידה והאם ליטול בה חלק. הרבי השיב (בר' כסלו תשל"א – איגרות-קודש, כרך כו – נמצא ברפוס):

מובן:

א) שצריך ללכת ולהשתתף. הנ"ל צריכים לדעת ששקלא וטריא על דבר חינוך בעיר, פשיטא שצריך להיות בהשתתפות.

ב) אינו מכבודו שבענייני חינוך והוא כאילו אין לו מה ללמד ממילא ידבר ועם ברייטקייט [=ביטחון-עצמי].

ג) על דבר גודל החינוך במסורת אברהם, יצחק ויעקב, ושרה, רבקה, רחל ולאה, ולזה נתייחס אחי תמימים כו' והצליחו וכו'.

ד) על פי הנ"ל מובן שבעזר הכספי שיוסיפו על העבר הרי זה אינו עסטמנט [=השקעה] הכי טוב וכו'...

ישראל, יעשה בענייני חינוך על טהרת הקודש, ובענייני תורה ומצוות, באופן המתאים להוראת ימי חנוכה הבאים עלינו לטובה, ובמסירה ונתינה כהוראת רבנו הזקן אשר ימים אלו חג הגאולה שלו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

אין גיל פרישה...

עסקן זה היה באותה התקופה לא-צעיר, וכבר התכוון לפרוש מתפקידו. בשולי האיגרת הנ"ל התייחס לכך הרבי בהרחבה:

נ.ב. מובן שעיינתי בשימת לב בתוכן מכתבו ובסיום מכתבי לעיל גם-כן תגובתי לסיום מכתבו אשר "מגיע בתוך שנה זו לגיל פרישה מהעבודה". ובודאי שאין צורך לדכותיה דמר להערה שאין גיל פרישה מעבודה בהפצת היהדות, ובמיוחד בשטח החינוך. ואדרבה, על-פי ההוראה דמעלין בקודש צריך להיות היפך דפרישה, היינו הוספה ועלייה. ואפילו אם תמצא לומר שבמוסד מסויים או במשרה מסוימת ישנן הגבלות המצריכות פרישה וכו', הרי בלשון הכתוב "כל הארץ לפניך", ומי כמוהו יודע גודל האחריות ורציניות המצב בהפצת היהדות המסורתית בלי פשרות, ובפרט בנוגע להנוער, ואין הזמן מוכשר כלל וכלל לפרישה וכו' כי אם אדרבה להוספה יותר ויותר, והובטחנו "הבא לטהר" – ועל-פי דיוק רבנו הזקן: ליטהר ולטהר אחרים – מסייעין אותו סיוע רב.

"עיקר העיקרים"

הנקודה שהזכרה – אי התחשבות במצב הכספי, בשאלת קליטת תלמידים – זוכה להתייחסות חדה ובהירה במקום אחר. וכך כתב הרבי בשעתו למחנך השליח הרה"ח ר' משה-יצחק העכט (ז' אדר א' תשי"א):

רצונו של הקב"ה שהגאולה תבוא תיכף ומיד!

אלא שממתין ומצפה לתפילתם של צדיקים שיציעו "עד מתיו"

בנוגע לעבד עברי או אמה עבריה – פוסק הרמב"ם: כל הקונה עבד עברי או אמה עבריה חייב הארון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ומדור וכו', מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה ארון לעצמו.

וביאור העניין בעבודת ה':

כתיב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות".

ולכן, מכיוון שכל יהודי הוא בבחינת "עבד עברי" (ויתירה מזו: אמה העבריה), שהרי "ועמך כולם צדיקים" – הרי ישנו פסק-דין ברור בתורה ש"חייב הארון להשוותן לו במאכל ובמשקה כו", כלומר, שהקב"ה צריך לתת לכל אחד ואחד מישראל כל העניינים הכי טובים, לא רק דברים המוכרחים, כמו "חיטה ושעורה", ועל-אחת-כמה-וכמה אוויר לנשימה, שזהו דבר הכי מוכרח בכל רגע ורגע ממש, אלא גם ענייני תענוג – "להחיות בהם נפש כל חי"...

ועל-דרך זה בנוגע ללימוד התורה – שיש לתת לכל אחד ואחד מישראל (לא רק "חיטה ושעורה" שבתורה, כי אם) גם בחינת יין ("גפן") ושמן ("זית שמן") שבתורה, היינו רזין דתורה – בחינת יין שבתורה, עד לרזין דרזין שבתורה – בחינת שמן שבתורה בדוגמת השמן שצף על גבי כל המשקין, כולל – יין.

ולא עור, אלא ש"כל הקונה עבד עברי כקונה ארון לעצמו" – כפי שאמרו חז"ל – "צדיק (ועמך כולם צדיקים) גוזר והקב"ה מקיים!"

ומכיוון שכן, בוודאי צריך הקב"ה לקיים את תפילתם ובקשתם ודרישתם של בני-ישראל שאינם יכולים לסבול יותר את מצב הגלות, עד שצויעים "עד מתיו"... ולכן גוזרים הם: אלוקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל-ל"ו... ואז – הקב"ה מקיים!...

וכאמור, שאין זה באופן שצריכים לפעול שינוי ח"ו ברצונו של הקב"ה, שהרי בוודאי רוצה הקב"ה שתבוא הגאולה תיכף ומיד, אלא שממתין ומצפה לתפילתם של צדיקים שיציעו "עד מתיו", "אלוקים אל דמי לך גוי", ועל-ידי זה מגלים את רצונו של הקב"ה שיומשך ויבוא בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", "ארץ טובה ורחבה", "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש" – כל שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ-ישראל, במהרה בימינו ממש, מתוך שמחה וטוב לבב.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת יתרו היתשמי"ה.

יתורת-מנחם – התוועדות היתשמי"ה, כרך ב, עמ' 1213 – בלתי מוגה)

תלמיד ועוד תלמיד, הרי ראשית, כל יום עולם מלא הוא, בעניין לימוד תורה והינך על-פי תורה, שאי אפשר להוציא חובת יום אתמול, שכל יום ויום עבד עבדיתיה, ודיו להשביע את עצמו למלא מסת העבודה שצריכה להיעשות ביום זה ועוד, ובפרט בתקופתנו זו, הרי מובן שצריך לקלוט תיכף ומיד את כל המביע רצון להיכנס למוסד הינך כשר, כי כעבור שעת רצון זו מי יודע וכו' ודי"ל.

והיירצון שכל אחד מאתנו, בתוככי כלל

שימת לבו והתעניינותו, שבוודאי לא רק עניין של רגש בזה, שגם זה עיקר, אלא עושה בכיוון למעשה בפועל. והרי אפשרות למר באופן ישר וגם על-ידי חבריו בעבודה וידידיו לעשות ולפעול בזה רבות.

לגודל העניין, הרי גם על-פי כותבו, למותר לעורר בזה את מר, כי אם להזכיר פתגם שהיה שגור בפי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבנוגע געלט [=כסף] וכדומה קען מען ממלא זיין [=אפשר להשלים זאת] לפרוע חוב למחר ומחרתיים, אבל בנוגע לקלוט עוד

RABBI M. MENTLIK
324 Kingston Avenue
Brooklyn, New York 11213
IN 7-4518

הרב מרדכי מענטליק
רי"מ
בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש
ברוקלין, נ. י.

ר"פ. כ' תמוז תש"ל

אז כבוד הנפת ישיבת תומכי תמימים
בכ"פ-ח"פ

שאלם והיבנה.

זאת קבלת הצעתים אפישיות תמוז תש"ל
אם תזקוקו.

בזמנה יצא שאמר יען זיארם אסכת חשפה יצא
אן דבר יצא,

פיתר פויתר פ"ק אפ"ר ש"א, ש"אז

אסכת קיבושין. וז"ל א"ל אפ"ר אפ"ר אפ"ר אפ"ר

[Signature]

ראש ישיבת תומכי-תמימים המרכזית, הגה"ח הרב מרדכי מנטליק ז"ל, מודיע להנהלות הישיבות בעולם על המסכת שנבחרה על-ידי הרבי להילמד באותה שנה בישיבות

חינוך הילדים, הקדמה ללימוד תורה

תפקידו של המורה, המשפיע והראשי-שיבה בדורנו, הוא קודם-כל לחנך ורק לאחר מכן ללמד חכמה □ מדובר בפיקוח-נפש ממש, כאשר עצם היהדות מונח על הכף □ "עיקר העיקרים הוא שירבה גבולם בתלמידים, וזה גופא יהיה כלי להמשכת הצלחה רבה גם בנוגע למצבו הכספי של המוסד"

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

דברים מאלפים בעינינו חינוך ילדי ישראל בדורנו, השמיע הרבי בהתוועדות הג' השבועות תשל"ד (להלן קטעים בתרגום-חופשי מהנחה שאיננה מוגהת):

...בנוגע לחינוך: בעבר היה הסדר בשישיבה וב"חדר" היה צריך להיות עניין של חכמה ולימוד: מקרא, משנה וכו', ואילו בעניין של תורה, כהוראה בחיים וכו', בזה עסקו ההורים, האח והאחות המבוגרים. מכיוון שההורים היו טרודים בפרנסה, ולא יכלו ללמד בעצמם את הילדים, שלחו אותם לתלמוד-תורה, "חדר" וישיבה, רק כדי שילמדו שם, אבל יראת-שמים העניק הבית עצמו, ואפילו הרחוב היה גם-כן ספוג "פרומקייט" [=יראת-שמים].

מאוחר יותר "בלבלו את כל העולם", וההורים אין להם זמן, לכן עכשיו צריכים לקבל הכול בישיבה וב"חדר", לא רק את הלימוד אלא גם את ההוראה והחינוך. ואם המלמד יאמר שתפקידו רק ללמד מקרא, משנה וכו', הרי זה רק חכמה, וזה לא העיקר, כי העיקר זהו תורה.

אין המלמד יכול לטעון שגם אצלו היה כך, שהוא למד אצל המלמד שלו רק מקרא ומשנה וכו' ואת העיקר קיבל בבית, שכן הוא היה קודם המבול, ועכשיו זה לאחר שבלבל את כל העולם,

ולכן הרי אם הוא רק ילמד חכמה וכו', חסר העיקר חס-שלום. לקחו אותו להיות מלמד, לעשות מהילדים יהודים שלמים, אבל אם הוא טוען שתפקידו רק ללמוד עם הילדים בשעות ששכרו אותו, ואחר-כך המאור שבה מחזירו למוטב, מי יודע כמה זמן ייקח עד שיחזירו למוטב!...

פעם ההורים היו המחנכים, והמורים היו מלמדים מקרא, משנה וגמרא, ואחר-כך, כשהילד בא הביתה, וקודם שהולך ל"חדר", היו ההורים מחנכים אותו שכל מה שלומד ב"חדר" צריך להיות אצלו הוראה בחיים. אבל עכשיו נשתנו העיתים, וכל מלמד צריך לדעת, וכמ-כך ראש הישיבה והמשפיע, שעיקר עניינו ותפקידו הוא להיות המחנך.

ואז יש עוד תועלת שאם מחנכים את הילד כדבעי, הרי הילד עצמו יחפש אחר-כך את החכמה, היות וחינכו אותו שיתורה איז די בעסטע סחורה" ["התורה היא הסחורה הטובה ביותר"] (כלשון שיר הערש הידוע שהיו שרים לילדים לפני השינה), ויקרה היא מפנינים, וממילא כשמחנכים אותו בחינוך הכשר, הרי אם לא נשאר לו הרבה זמן לילדים – התלמידים ישתדלו לבד להשלים את ידיעותיהם.

ולכן נדרשת ההדגשה על חינוך, ואחר-כך בנוגע

להקבי"ה ולתורתו ולמצוותיו, וראו זה במוחש בנוגע להנוער ובמידה חשובה גם בנוגע להמבוגרים בבני עמנו, אלא שמצפים ומשתוקקים שיגידו להם דברי אלוקים חיים וניכרים דברי אמת (נאמת שוללת פשרות, עסקי חבילות וכיוצא בזה ודי למבין), ובדברים היוצאים מן הלב פעם אחר פעם, וחזקה לתעמולה זו שאינה חוזרת ריקם.

ולאידך גיסא, חוסר ההשתדלות בדבר זה אין זה רק כפי שהיה באיזה דורות לפנינו, שאז מי שהחמיץ הזדמנות להשפיע גרם שזה שהיה יכול להיות למדן גדול, הנה מחוסר ההשתדלות בזה נשאר למדן קטן, ותמורת היותו ירא-שמים גדול נשאר ירא-שמים פחות. לא כן עכשיו, שהשאלה היא פיקוח-נפשות ממש, שיהיה יהודי וכו', וכנראה גם זה בחוש.

"טוב שאת מפחדת"...

בחודש תשרי תשל"ד, נכנסה ל"יחידות" התלמידה אסתר חייטריק (כיום הגב' פיקרסקי מתל-אביב), שבאותה תקופה החלה להרריך את כנות כיתה י"ב במגמה מקצועית כ'בית רבקה' בכפר-חב"ד, במקביל ללימודיה בסמינר.

כפתק שהגישה לרבי כתבה שהיא מפחדת מהאחריות שבהדרכה – הן מבחינה פיזית והן מבחינה רוחנית.

הרבי העביר את הפתק בין אצבעותיו ידו הק', עיין בו הלוך וחזור, כשהוא מרכיב את משקפיו, ואחר-כך החל להשיב. בין הדברים אמר: "טוב שאת מפחדת. זה מעיד שאת מבינה את גודל האחריות של טיפול בילדים בכלל ובילדים של הקב"ה בפרטיות!"

אחר-כך בירכה בהצלחה רבה בלימודים, בהדרכה ובנסיעה טובה.

קליטת תלמידים גם כשאין התקציב מאפשר

איגרת מעניינת שיגר הרבי ליהודי בעל השפעה, שסייע לחינוך הכשר במקומות רבים: ... ולכל לראש, רצוני להביע תשואת-חן בעד

לידיעות, ואז – כמה שהמלמד יספיק לתת זה בוודאי טוב, ואת השאר – התלמיד יחפש לבד איפה הוא יכול להשלים מה שעוד חסר לו ואינו יודע. וזה אחד מהדברים שלצערנו הגדול לא נתקנו כדבעי. מלמדים שבדור לפני זה עשו את מלאכתם באמונה, ועכשיו נהיה בלבול ובלתי-סדר.

ויש לזה קשר מיוחד עם זמן מתן-תורה, שהרי הקבי"ה ביקש ערבים מבני-ישראל אם יקיימו את התורה, ואמרו: "האבות ערבים" וכו', ולא נתן להם את התורה עד שאמרו "בנינו ערבים בעדנו", ואז נתנו להם את התורה, היות והבנים ערבים שההורים יקדימו נעשה לנשמע. כידוע, כשחסר משהו להורים הם משתדלים למלא את זה בחינוך בניהם, וכשאמרו "בנינו ערבים בעדנו", קיבלו על עצמם לחנך את הילדים באופן של הקדמת נעשה לנשמע, וזהו תנאי ללימוד התורה בהצלחה, שהיא תהיה הוראה בחיי יום-יום.

והסך-הכול בזה הוא, כשההורים שולחים את הילד לבית חינוך הם צריכים לומר שהדבר הראשון שהם רוצים הוא שהילד יהיה "א איד" [=יהודי], ואם הם לא יודעים לתבוע זאת, הנהלת בית החינוך והמלמד והמלמדת צריכים לדעת שעיקר תפקידם אינו כבשנים כתיקונן, להעניק חכמה וידיעות בלבד, אלא כעת העיקר הוא לתת לילדים חינוך יהודי, וכשהחינוך יהיה כדבעי הרי תן לחכם ויחכם עוד.

ובזה צריך להיות עיקר התפקיד של המחנך – לחנך את הילד, שהרצון יהיה בגלוי בכל השתלשלות רמ"ח איברים ושס"ה גידים, ואז גדל תלמיד כראוי, ואומרים עליו "ראו גידולים שגידלנו", ומעמידים "צבאות ה'", והולכים עמם לקבל פני משיח זדקנו בקרוב ממש.

"שאלה של פיקוח-נפשות ממש"

ברוח הדברים שבשיחה דלעיל, כתב הרבי באיגרותיו הקדושות יותר מפעם אחת. במכתב (משנת תשל"א) לאחד ממנהיגי הקהילות היהודיות באירופה, כתב הרבי:

לדווכתיה למותר להדגיש גודל האחריות ביחד עם זה גודל הזכות של כל אחד ואחת שיכול להשפיע בסביבתו ומשני הקצוות: מחד גיסא, על-פי הודעת חכמינו ז"ל אשר לב ישראל ער הוא